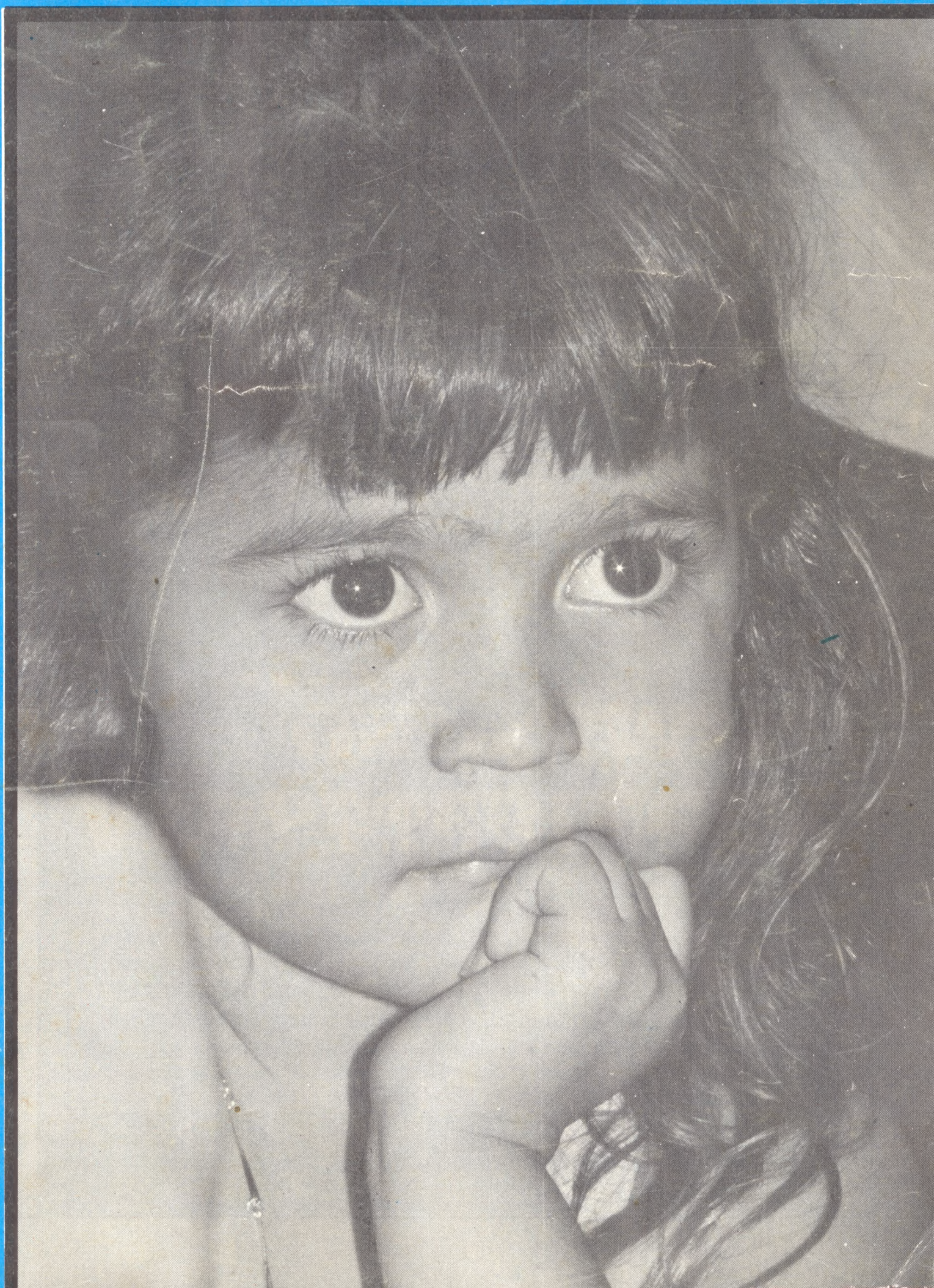
(antes vorm) skol %

komunidat

sindikato di maestronan di aruba, v.l.a

AÑA 7 - NO. 1
JANUARI 1976

V.L.A. 1976: kwalitatieve onderwijsverbeteringen. Moeten onderwijzers 40 uur op school werken? pag. 1

"O dande Dios di Cielo libra nos, no," (vervolg) pag. 3

Gonzalito! Gonzali--to! V.L.A.-kabaret, pag. 12|13|14

__Bij de voorplaat:__

Zij is nog maar pas gestart in de afval-race van ons onderwijs. Wij wensen haar veel geluk.

STIJL

Vloerbedekkingen
Gordijnen
Lampen

KWALITEIT

n.v. meubelindustrie
„Hollandia"

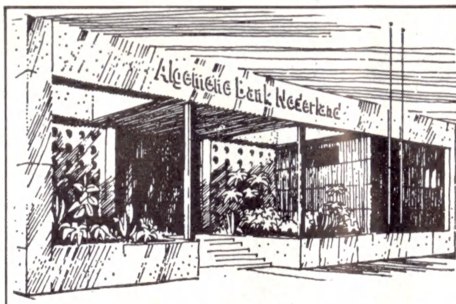
INTERIEUR

"DE ERVAREN VAKMAN"

SHOWROOM:
L. G. SMITH BLVD. 116
TEL. 3573

Bankstellen
Eetkamers
Slaapkamers

ADVISEURS

Algemene Bank Nederland N.V.

Aruba Branch

Oranjestad, Nassaustraat 89, Tel. 1515
San Nicolas, Zeppenfeldtstr. 58, Tel. 5090-5091
Santa Cruz 32, Tel. 8735

GOEDE SERVICE
IN MODERNE SFEER

Opwindende vormgeving

Een plezier om in te rijden

Hoe je 't ook bekijkt, een Celica heeft veel te bieden.
Neem b.v. de vormgeving.
Het is meer dan alleen maar een mooie body, het is gestroomlijnd.
Opwindend zijn ook de rij-eigenschappen van de Celica.
U zult ze waarderen bij uw eerste rit. Maak spoedig eens een proefritje. Wie één keer het stuur van een Celica in handen heeft gehad, wil 't niet meer loslaten.

garage cordia aruba

Voor al uw verpakkingen, inklaringen en transporten

HOLMAN & VAN EERDEN

contractors - packers - movers

Guyabastraat 20
P.O.B. 652
Aruba, N. A.

Mariska

EMANSTRAAT 39
en
PLAZA SHOPPING CENTER

Ultra modern van opzet

Fantastische collectie leesboeken
Bijna alles voor school en kantoor

plus onze Discobar
voor de muziekliefhebbers

Klassieke platen en cassettes

redactie

j. jutten, j. j. coutinho, r. r. kelly, a. vrolijk en m. winklaar

redactie-adres:
paradera 82

bank:
a.b.n., banknr. v. 62583
t.n.v. "vorm"

layout:
r. en j. de graaff

fotografie:
r. de graaff

drukkerij: v.a.d.

abonnementen:
NAf. 20,— per jaar

v.l.a.

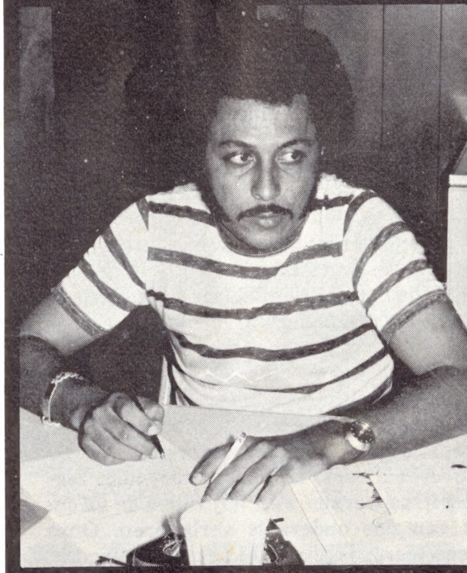
VAKBOND VAN LEERKRACHTEN ARUBA
zuidstraat 11, oranjestad,
p.o.b. 582, o'stad,
tel. 4219

skol i komunidat

sindikato di maestronan di aruba, v.l.a.

AÑA 7 - NO. 1 (ANTES VORM) JANUARI 1976

VLA 1976:

2e penn. Richardson: "Sommige leden zijn niet bereid om hun tijd op te offeren."

2e secr. Dowling: "Werken in de vakbond is vaak heel interessant."

KWALITATIEVE ONDERWIJS VERBETERINGEN

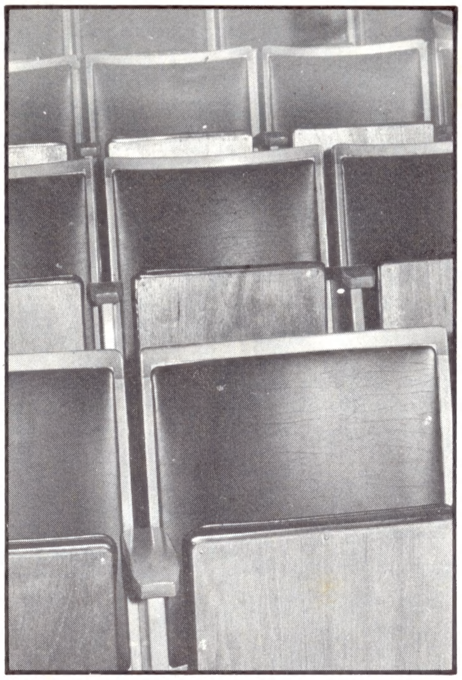
Bij het begin van dit jaar vroeg de redaktie van Skol i Komunidat het bestuur van de VLA naar hun visie op het jaar 1976.

— Wat zien jullie als voornaamste problemen voor de VLA in 1976?

Bestuur VLA: 1e de invoering van het papiamento in het schooljaar 76/77; 2e de Onderwijsraad; wij hopen dat die dit jaar gaat funktioneren zoals is overeengekomen in het protokol regering-onderwijsvakbonden en dan zowel op landelijk als eilandelijk niveau; 3e de opleidingen van onderwijzend personeel; zoals het er nu voor staat blijft er b.v. niet veel over van de onderwijzersopleiding; 4e de 40-urenkwestie; er wordt overwogen om de leerkrachten 40 uur op school te laten werken; 5e het benoemingsbeleid; momenteel zijn de schoolbesturen daarin oppermachtig; wij willen dat de vakbond daar ook wat in te zeggen krijgt, in 1975 zijn diverse VLA-leden bij ons komen klagen dat zij tegen hun zin zijn overgeplaatst.

— Hebben jullie al plannen klaar om die problemen aan te pakken?

Bestuur: Jazeker, alles wat hier genoemd is zul je terug kunnen vinden in het Beleidsplan VLA 1976, dat eind '75 aan alle leden is toegestuurd. Misschien kunnen we niet alles afwerken dit jaar, maar 60 à 70 procent van dit plan zal zeker gerealiseerd moeten wor-

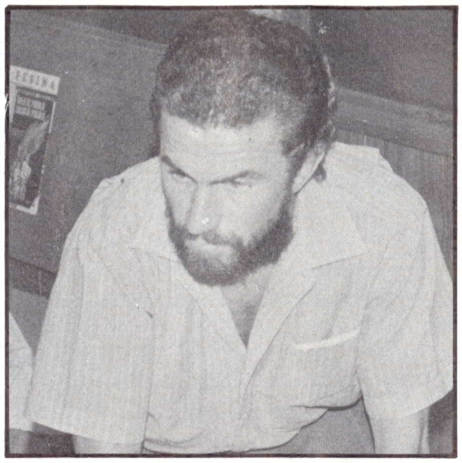

De meeste VLA-leden hebben geen zin meer in die eindeloze praatavonden.

den. Een voorwaarde is echter dat een aantal leden dan wel aktiever moet gaan deelnemen aan de vakbond. Het beleidsplan kan daarom niet los gezien worden van de aktiviteiten van de motivatiekommissie.
(Penn. mr. II: Sommige leden zijn niet bereid om hun tijd op te offeren.
Secr. II: Ik zie het niet als "opofferen"; werken in de vakbond is vaak heel interessant en het komt zowel jezelf als de gemeenschap ten goede).
Het beleidsplan geeft de leden een overzicht van de werkzaamheden en bovendien kunnen ze op deze manier kontrole uitoefenen. Wij dachten dat hiervan een stimulerende invloed uit zou kunnen gaan. Sommige leden gaan nog teveel uit van het standpunt: de vakbond, dat is het bestuur. Zij moeten zich meer bewust worden van hun positie als lid. De leden, wij met z'n allen, zijn de vakbond.

— Verwachten jullie initiatieven van de leden?
Bestuur: Nee, dat hoeft ook weer niet, als ze maar geen afwachtende houding aannemen. De onderwijzer heeft het in materieel opzicht niet slecht. Dat maakt hem/haar waarschijnlijk minder militant. Sommige leerkrachten moeten zich meer bewust worden van het feit dat ze niet alleen een verantwoordelijkheid t.o.v. zichzelf of hun gezin hebben, maar ook t.o.v. de gemeenschap.. Sommige leerkrachten doen alles om zichzelf veilig te stellen, maar ze zijn bang om hun nek uit te steken; ze huldigen het principe: doe wat ze van je vragen, dan krijg je de minste problemen. Maarrr . . . zo worden we ook opgevoed. Gedurende de hele opvoeding krijg je te horen dat je moet luisteren en je mond moet dicht houden. Waar moet dat verantwoordelijkheidsgevoel dan opeens vandaan komen? Op korte termijn is het een kwestie van individuele bewustwording, op lange termijn van een ander maatschappelijk proces dan tot nu toe heeft plaats gevonden. Op dit gebied heeft de VLA misschien al wat bereikt, maar dat is ontzettend moeilijk te meten.

— Kunnen we nog even op die 40-urenkwestie terug komen? De overheid wil dat de leerkrachten 40 uur op school gaan werken. Wat is het standpunt van het VLA-bestuur hierin?
Bestuur: De gedeputeerde van onderwijs heeft ons uitgenodigd voor een gesprek over deze kwestie. Wij zijn niet a priori tegen; als

Hoofdred. Jutten: "Het bestuur dient naar middelen te zoeken om de bijeenkomsten van VLA-leden effektiever te maken."

het 't onderwijs ten goede komt zijn wij voor. Maar als er geen uitgewerkte plannen in deze richting ter tafel komen, als het er dus alleen om gaat de leerkrachten langer aan school te binden, dan zijn wij er tegen. De gedeputeerde liet zijn brief vergezeld gaan van een artikel uit het Nederlandse onderwijsblad "Uitleg." Maar in Nederland gaan ze uit van onderwijsvernieuwing, dáár worden die extra uren aan besteed. Wij zijn een beetje bang dat hier wantrouwen t.o.v. de onderwijzer het uitgangspunt is, zoals we de laatste tijd meermalen hebben kunnen horen: "Die onderwijzers werken niet." Als de overheid zegt: ze werken niet, dan zeggen wij: ze werken wel! Wij willen de *kwaliteit* van ons onderwijs verbeteren. Onze ideeën hierover zijn duidelijk vastgelegd in de resoluties van het VLA-onderwijskongres 1975. De overheid denkt hoofdzakelijk in termen van *kwantiteit.* Over het algemeen valt er maar weinig te bespeuren van enig verantwoord onderwijsbeleid van de kant van de overheid. Men doet niet veel meer dan het zaakje draaiende te houden. Misschien hebben we 't mis; maar wij geloven dat er op Aruba alleen binnen de VLA gezocht wordt naar wegen om het onderwijs kwalitatief te verbeteren."

tekst: j. jutten
foto's: r. de graaff

KOMMENTAAR

Wij hopen dat dit bestuur niet over enige tijd niet op dezelfde manier teleurgesteld wordt als voorgaande besturen, n.l. door gebrek aan belangstelling bij de leden. Toch zou het onjuist zijn om te veronderstellen dat de VLA geen goodwill heeft: begin december een slecht bezochte algemene ledenvergadering, maar drie weken daarna een totaal uitverkocht huis bij het VLA-kabaret. Als er één konklusie getrokken moet worden dan is het wel deze: de meeste VLA-leden hebben geen zin meer in die eindeloze praatavonden. En eerlijk gezegd hebben wij, uitgezonderd het kongres in okt. '75, gedurende de zittingsperiode van het huidige bestuur in feite weinig verschil gezien met voorgaande besturen. Goed, er is een nieuwe struktuur voor de VLA op papier gezet en een beleidsplan, maar als voor de rest alles het zelfde blijft dan beginnen wij ernstig te denken aan het spreekwoord: "Oude wijn in nieuwe zakken."
Het bestuur dient naar middelen te zoeken om de bijeenkomsten van VLA-leden doelgerichter, zinvoller, beslissender en effektiever te maken. Als ons gepraat niet verder komt dan de muren van het Cas di Cultura, dan kunnen we inderdaad beter een kabaret opvoeren dan een vergadering houden. Presentatie, follow-up en evaluatie dienen sterk verbeterd te worden. Dat neemt niet weg dat een aantal VLA-leden zich meer bewust moet worden van het belang van hun participatie. Als eenling doe je niet veel, een groep kan wat bereiken. Een organisatie van leerkrachten kan een unieke rol spelen in de vooruitgang van school en gemeenschap.

REDAKTIE

INTERES PA PAPIAMENTO?

Den un kombersashon ku H. Habibe, esaki a deklara di ta dispuesto pa tene, hunto den un grupo, charlanan sientífiko tokante Papiamento. Den e charlanan aki partisipantenan no ta worde siñá kon ta papia. Papiamento, sino ta worde diskuti riba Origen, Evolushon, eksetera di Papiamento. Esaki lo ta e nivel di e L.O.-Papiamento ku a worde duna na Korsow.
E ora lo ta probablemente dialuna anochi, despues di ku esnan, ku no sa papia Papiamento kaba di haya les.
Interesadonan por yama VLA-kantor pa mas informashon (tel. 4219).

DEEL II
het eerste deel stond in Vorm 1975, nr. 10
(niet voor verdere publikatie)

door E. A. BENNETT
foto's R. DE GRAAFF
gemaakt tijdens het Festival II di Dande 1975 te Santa Cruz

DANDE

O dande nos a jega na bo porta
an'i nob'e
O dande rib'e di'i anja nobo
an'i nob'e
O dande nos a bin pa deseabo
an'i nob'e

(Folklorico Arubiano)

FANNY RAS, WINNAAR VAN HET DANDE-FESTIVAL 1976

AFRIKANISME

TAMBÚ OP ARUBA

Uitgaande van hetgeen C. Erasmus in zijn artikel (Amistad nov. '73) over de dande schrijft, n.l. dat de dande waarschijnlijk na de afschaffing van de slavernij in 1863 op Aruba ontstaan zou zijn, kom ik tot het volgende.
In het boekje "Millefiori" van R. H. Nooyen is het te lezen: "Na 1840 tabatin na Aruba 497 catibu: 269 di nan tabata hende di color (indian) i 228 hende pretu. Den e mes anja tabatin na Aruba tambe 77 hende pretu liber nace aki i 225 hende pretu liber stranjero."
Volgens J. Hartog in zijn boek "Aruba" zou bij de afschaffing van de slavernij op Aruba op 1 juli 1863 474 particuliere en 6 gouvernementsslaven de vrijheid gekregen hebben. Hier rijst de vraag: welke invloeden hadden de zwarten (slaven en vrije lieden) op de indianen (slaven en vrije lieden) in muzikale zin en visa versa? Was de kracht van de muziek van de zwarten groot genoeg om enige invloed op de muziek van de rest der bevolking uit te oefenen? Uit bronnen van de geschiedenis weten wij dat de slaven op Aruba het niet zo slecht hadden en dat hun vele vrijheden gegund werden. Hiervan uitgaande veronderstel ik dat het hen ook niet verboden werd te musiceren.
Deze veronderstelling blijkt juist te zijn volgens R. H. Nooyen in "Millefiori" "Como e situacion di catibunan na Aruba no tabata malu, al contrario, tin bez bon mes, ta di compronde cu e emancipacion di dia 1 di juli di 1863 no a causa fiesta grandi na Aruba. Historia di Aruba no sabi nada di un fiesta grandi. *Na Playa nan a balia tambú un poco."*
Dus weten wij dat toen al en ook in de jaren voor de emancipatie de tambú op Aruba bekend was. In het boek "Aruba" van J. Hartog lees ik ook het volgende; het gaat om de viering van 's Konings Verjaardag op blz. 183: "Op 19 februari was er steeds feest in de tweede helft van de vorige eeuw. Het concert werd gegeven door drie man op een harmonica, een tamboer of trommel en een wiri, dit is een inheems muziekinstrument van ijzeren staven, die over elkaar gestreken worden.
Pas van heel veel later dateert het draaiorgel. *Tamboerdansen, officieel verboden, liet men die dag oogluikend toe."* Ook deze laatste woorden getuigen van het feit dat de tambú in de tweede helft van de vorige eeuw en daarvoor hier op Aruba bekend was. Maar in welke vorm en met welke instrumenten blijft nog een vraag, aangezien hiervan nergens iets opgetekend staat.
Zijn er invloeden van de tambú in de muziek van de dande terug te vinden? Bekijken we en analiseren we de muziek van de dande dan vinden wij het volgende (zie voorbeeld 14 en 15):

VOORBEELD 14

"DANDE" (allegretto tumba) Arreglo Rufo Wever

VOORBEELD 15

O dande nos a jega na bo porta	Call
An'i nob'e	Response
O dande rib'e di'i anja nobo	Call
An'i nob'e	Response
O dande nos a bin pa deseabo	Call
An'i nob'e	Response
O dande felicidad di anja nobo	Call
An'i nob'e	Response

SPEELLIEDEREN

Een analise van voorbeeld 14 en 15 geeft duidelijk te zien dat het "call" en "response" patroon in de dande voorkomt. In mijn artikel over "Afrikanisme" (Vorm juni 1973) heb ik al laten zien dat deze vorm een afrikanisme is, die in de tambú en de tumba voorkomt. Trouwens het is opmerkelijk dat de Arubaanse componist Rufo Wever, van wie de annotatie van de muziek van de dande (voorbeeld 14) afkomstig is, deze muziek als tumba karakteriseert. Dat het "call" en "response" patroon niet alleen in de muziek van het Caribisch gebied voorkomt, maar ook in speelliederen (play songs) van kinderen ziet u in voorbeeld 16. Ter vergelijking geef ik ook een Afrikaans speellied eronder in voorbeeld 17.

VOORBEELD 16

ARUBA

I went downtown	Call
Commande	Response
I met old Mama	Call
Commande	Response
With ten little chicks	Call
Commande	Response
I ask her for one	Call
Commande	Response
She wouldn't give me none	Call
Commande	Response
Your head like a barrel	Call
I don't care	Response
Your hand like a spoon	Call
I don't care	Response
Your eyes like a rock	Call
I don't care	Response
Your ears like a bat	Call
I don't care	Response
Your legs like a fork	Call
I don't care	Response
Well I must get one	Call
You shan't get none	Response
I must get one	Call
You shan't get none	Response
Ah reek cheek	Call
Commande	Response
Ah reek cheek cheek	Call
Commande	Response

(Geannoteerd door J. Schmidt, leerling St. Augustinus College).

VOORBEELD 17

AFRIKA

Nane do ngku da	Call
Fido	Response
Baba dui worso ka	Call
Fido	Response
Kpatsi kpatsi eka	Call
Fido	Response
Kpatsi kpatsi eka	Call
Fido	Response

(Uit Studies of African Music Volume II).

Als jongen van een jaar of zes heb ik bovenstaand spel en lied nog gespeeld en gezongen. Heden ten dage wordt dit spel nog steeds door Engels sprekende kinderen op Aruba gespeeld. Voorzover bekend komt het vraag- en antwoordspel onder Papiaments sprekenden niet voor. Hoe dit op Curacao en Bonaire is moet nog onderzocht worden.

Dat er op Aruba slaven waren en dat de tambú hier ook gespeeld en gedanst werd, is voor mij nog geen afdoende verklaring voor de vraag hoe deze afrikanismen in de dande gekomen zijn. De mogelijkheid bestaat ook dat ze er langs een andere weg in geslopen zijn. J. Hartog heeft het in zijn boek "Aruba" over een Venezolaans tijdperk. In het pre-Columbiaanse tijdperk en ook in de Spaanse tijd bestond er een nauw contact tussen Aruba en het vasteland.

Na de komst van de Nederlanders veranderde deze situatie niet. Handel was niet het enige middel waardoor contact bestond, Aruba, Curacao en Bonaire dienden ook als oorden voor politieke vluchtelingen uit Venezuela.

Zo weten wij dat Francisco de Miranda, de voorloper van "El Libertador" zoals hij in

Venezuela genoemd wordt, in 1806 met 250 mannen naar Aruba kwam. Gedurende de revolutie en contra-revoluties in Venezuela werd Aruba druk bezocht door vluchtelingen uit dit land. Het werd zelfs zo erg dat er in 1848 een woningnood ontstond door de komst van deze vluchtelingen. Natuurlijk heeft deze komst en lang verblijf van Venezolanen een zekere invloed op ons eiland gehad, getuige de zogenaamde torta-daken.

De vraag nu in muzikale zin is: welke invloed hebben deze Venezolanen op onze muziek gehad? Het is moeilijk voor te stellen dat deze vluchtelingen zich 24 uur per dag, dag in dag uit, bezig hielden met politiek, dat er nooit een feestje was, nooit gezongen of gemusiceerd werd. Moeilijk is het inderdaad zich zoiets voor te stellen, daar de mu-

sicoloog Curt Sachs zegt: "Er zijn maar een paar zeer primitieve volkeren, zoals de Vedda in het binnenland van Ceylon of bepaalde Patagonische stammen, die niet alleen geen enkel muziekinstrument hebben, maar die zelfs niet in hun handen klappen of op de grond stampen." Zijn de afrikanismen in de dande via deze vluchtelingen (Venezolaanse muziek) ingevoerd? Dat de Venezolaanse muziek en folklore afrikanismen bezitten, hebben de Venezolaanse musicologen Felipe Ramon y Rivera en M. Acosta Saignes in hun werken duidelijk aangetoond, n.l. het "call" en "response" patroon, de ritmiek, poliritmiek en instrumenten. Het antwoord op de eerder gestelde vraag moet dus luiden: "Ik weet het niet, daar de geschiedschrijvers ons op dit punt in het duister laten." Het is ook bekend dat door het ontbreken van werkgelegenheid op ons eiland vóór de komst van de olieindustrie, vele Arubanen het eiland verlieten, om óf als seizoenarbeiders óf voor een lange periode, in Venezuela (b.v. Maracaibo, Coro), Cuba, Colombia of Jamaica te werken. Velen keerden echter terug. We zien dus dat de band tussen Aruba en het vasteland van Zuid-Amerika en tussen Aruba en andere eilanden in het Caribisch gebied altijd vrij hecht is geweest. Voegen we daarbij het feit dat de muziek van het Caribisch gebied één grote familie is waarbij er vaak van elkaar geleend wordt, dan kom ik weer tot dezelfde vraag:

"Zijn de afrikanismen in de dande via de tambú of via een andere weg (import) binnen geslopen?" En nog steeds moet het antwoord luiden: "Er zijn (tot nu toe) geen vergelijkingsmaterialen om dit te kunnen bevestigen of te ontkennen."

Een Afrikanisme n.l. "call en response" in de dande heb ik eerder in dit artikel al aangetoond. Verder zijn de volgende Afrikanismen in de dande ook te zien. Zoals eerder gezegd was één van de beoordelingspunten van de juryleden bij de eerste dandewedstrijd: *"variatie van de voorzang."* Met de voorzang bedoelt men het door mij genoemde "call"-gedeelte. De terminologie "call-response" is door A. M. Jones in zijn werk "Studies in African Music" geïntroduceerd ter onderscheid van de term "voorzang-refrein," daar er een duidelijk verschil bestaat tussen beide. De Braziliaanse musicoloog Oneyda Alvarenga heeft in zijn werk "Musica Popular Brasileña" dertien belangrijke afrikanismen beschreven. Eén ervan is het zingen in het "call-response" patroon, waarbij het callgedeelte een enkelvoudige soloregel inhield, *vaak geïmproviseerd*, gevolgd door de response, een kort koorgedeelte zonder variatie. In voorbeeld 18 zien wij duidelijk driemaal een geïmproviseerd "call" gedeelte van de dande, geannoteerd door de Arubaanse musicus en componist Rufo Wever.

Een analyse van een bandopname van het Festival II di Dande 1975 van de groep Conhunto Folklorico Arubano geeft ook een improvisatie van het "call" gedeelte van de violist "Motito" Croes te zien, toen hij de zanger Fanny Ras begeleidde (zie voorbeeld 20).

VOORBEELD 18

"DANDE" (allegretto tumba) Arreglo Rufo Wever

VOORBEELD 20

"Motito" Croes, violist Bandopname Festival II di Dande 1975

De cinquillo, die van Afrikaanse origine is, vinden we ook in de dande terug. In voorbeeld 20 zien we in de begeleidingspartij (f sleutel) dat de cinquillo constant gebruikt wordt. In de melodie zien we hem in verschillende vormen (zie voorbeeld 21). In de door mij geanaliseerde opnamen van dande-uitvoeringen, waarbij een opname van ongeveer dertig jaar oud, vond ik de cinquillo in alle opnamen in de begeleiding terug. Zelfs bij alle tumba's, uitgevoerd door de caha di orgel, is de cinquillo duidelijk en constant te horen in de begeleidingsfiguur. In de door mij geanaliseerde tumba's, danzas en tambú's kon ik 15 verschillende varianten van de cinquillo onderscheidem.

Bij de uitvoering van de zangeres-componist Bernadina Grovell zien we ook driemaal bij onderstaande analyse een variatie van het "call" gedeelte.

B. Grovell, zangeres
Bandopname Festival II
di Dande 1975

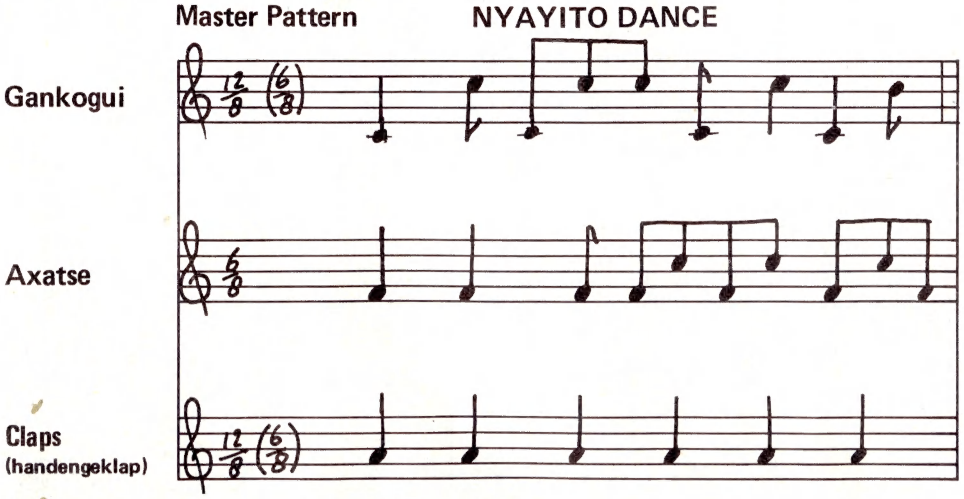

CINQUILLO

Er is een ritmisch patroon, die in de Afro-Amerikaanse muziek verspreid is geworden, de z.g. *cinquillo.* Alejo Carpentier, de Cubaanse schrijver, dichter en musicoloog, vertelt in zijn werk "La Musica en Cuba" er het volgende van: "El cinquillo que tambien suele escriberse mas modernamente, de esta manera El *cinquillo* es evidentemente de origen africano. Tiene la regularidad ritmica, la simetria de ciertas percusiones rituales *vodú.* Su difusión y persistencia se observa en las regiones de América donde el negro constituyó mayoria o estrato importante de la población. Acompañaba el baile de *La resbalosa* en Argentina, cuando era todavía danza de "negros y zambas." Es un ritmo fundamental en Santo Domingo y Puerto Rico. Es la base del *merenque* haitiano. Su migración interamericana sigue, en suma, la de todas danzas africanoides bailadas en el continente."

In de Antilliaanse muziek komt de cinquillo ook voor, n.l. in de danza, de tumba, en wordt op de volgende manier geschreven 2/4. W. S. Muller zegt dat in de begeleiding van de tumba de cinquillo vaak samengetrokken wordt tot drie noten 2/4 uitvoering 5/4. Oneyda Alvarenga, de Braziliaanse musicoloog, zegt dat de cinquillo ook zeer verspreid is in de Braziliaanse muziek. De cinquillo, zegt hij, zal wel geen Afrikaans ritme zijn in precies dezelfde vorm, maar het stamt wel af van Afrikaanse ritmische ideeën. Alvarenga zegt, dat zwarten het eerder gesystimatiseerd hebben dan het uitgevonden. Naar mijn idee is de cinquillo eerder de resultante van de ritmen van Afrikaanse instrumenten (zie voorbeeld 19).

VOORBEELD 19

(Uit "Studies in African Music Volume II A. M. Jones)

VOORBEELD 21

"DANDE" (allegretto tumba) Arreglo Rufo Wever

Verschillende varianten van de "cinquillo," gelijktijdig uitgevoerd, hebben een zeer gecompliceerd poliritmisch effect tengevolge. In de dande is dit ook het geval als de wiri een variant speelt, de tambor een andere variant en de guitaar of cuarta dezelfde variant als de tambor of weer een andere variant speelt, terwijl de zanger en viool, accordeon of mandoline de melodie speelt waar de cinquillo ook in zit, zoals eerder gezien. Soms komt de cinquillo in de melodie sterk naar voren doordat de zanger zijn woorden moet aanpassen aan de melodie (zie voorbeeld 22).

Normaliter zie ik dat het "call" gedeelte gevormd wordt door een zin bestaande uit woorden die 10 of 11 lettergrepen bevatten (zie voorbeeld 22A).

Bij voorbeeld 22 echter moet het "call" gedeelte gevormd worden met een zin van 13 lettergrepen en dat doet de cinquillo sterk naar voren komen. Uiteraard schrijf ik hier over iets waar men eigenlijk naar moet luisteren. Bij het horen van wat ik boven beschreven heb, zal het de lezer/luisteraar wel duidelijk worden wat ik precies bedoel.

VOORBEELD 22A

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
O	dan	de	nos	a	je	ga	na	bo	por	ta
O	dan	de	nos	a	bin	pa	de	sea	bo	
O	dan	de	an	ja	no	bo	bi	da	no	bo

enz.

VOORBEELD 22

Fanny Ras, zanger (Festival II di Dande 1975)

INSTRUMENTEN ✱ ✱ ✱

In hun artikels over de dande noemen J. Maduro (Vorm dec. '72), R. Odor (Vorm dec. '71) en C. Erasmus de volgende instrumenten die bij dande gebruikt worden. Viool, guitaar, cuarta, maracas, wiri, tambor accordeon en R. Odor geeft ook de marimba of marimula er bij. Bij de door mij onderzochte opnamen kon ik de volgende instrumenten onderscheiden: viool, accordeon, mandoline, guitaar, wiri, maracas, raspa, tambor, tambora, furucu, elektrische basguitaar en zelfs een elektrische guitaar. Gaan we de herkomst van de niet elektrische instrumenten na, dan zien we dat de guitaar een uit het Oosten in Spanje ingevoerd instrument is, dat door de Spanjaarden hier in de Nieuwe Wereld is gebracht. De viool, de accordeon en mandoline zijn door de Europeanen hier ingevoerd.

Over de maracas, als muziekinstrumenten gebruikt in de Nieuwe Wereld, zijn de meningen van de musicologen verdeeld. Volgens K. G. Izikowitz in zijn werk "Musical and other Sound Instruments of the South America Indians" zijn de maracas, die door de negers en indianen gebruikt worden, van Afrikaanse origine. Angelina Pollak-Eltz zegt in haar werk "Vestigos Africanos en la Cultura del Pueblo Venezolano": "Es un instrumento de uso universal tanto en Africa como en América. No es posible averiguar su origen con seguridad, porque hay maracas en toda América. "Maraka" es una palabra caribe que significa "brujo" o "rito de brujeria" (curanderismo). En Haití se llama "chacha" o "kwakwah" y se usa en los coltus vodun. En Brasil los negros la llaman xêquexêque. Los Quimbaya pre-colombinos solian fabricar maracas de oro. En Venezuela usan la maraca negros, indigenas, mestizos y blancos en bailes profanos y religiosos, en ritos mágicos y de curación, para acompañar cantos alegres y aguinaldos. Los piaches indios la usan para llamar a los espíritus." Of de maracas, die hier op Aruba gebruikt worden, van Afrikaanse of indiaanse origine zijn, is dus moeilijk te zeggen. Moeilijker wordt het, als wij weten dat men de verschillende soorten maracas van bezoekende orkesten en conhuntos uit de omringende eilanden, vooral Cuba, overnam. Deze maracas waren onderhevig aan de grillen van de mode, zoals maracas gemaakt van kunstmateriaal b.v. plastic. In mijn jeugd heb ik ze zelfs van import Amerikaanse melkbusjes gemaakt. De wiri (güiro) en raspa (charrasca) zijn van Afrikaanse origine. "Se trata de un instrumento musical netamente negro que se encuentra en todo el area caribe: es un trozo de madera dura con ranuras sobre el que se frota un palito de bambú. Hay otros que se hacen de una totuma con ranuras o de cuernos de vaca o de un trozo de hierro con ranuras, y se usan clavos en lugar de palitos. La palabra "güiro" proviene del nombre de la totuma que también se llama "güiro" en Venezuela" aldus Angelina Pollak-Eltz.

In haar werk "Instrumentos musicales de Venezuela" zegt Isabel Aretz: "Parece que se trata de un instrumento musical de origen netamente africano aunque hay que admitir que los indios Kuchi de Venezuela usaban un idiófono de concha de tortuga." De furucu of furruco is via de gaita hier ingevoerd en in Venezuela is men niet zeker of ze van Afrikaanse of Europese (Spanje) afkomst is. "La palabra "furro" o "furruco" parece tener origen Africano" volgens Isabel Aretz in haar werk "Instrumentos musicales de Venezuela."

"También se usa en España en las fiestas navideñas con el nombre de Zambomba. En Brasil está muy extendido entre los negros" volgens Angelina Pollak-Eltz in "Vestigos Africanos en la Cultura del Pueblo Venezolano."

Hierbij is nog niet gezegd en onderzocht of de furruco vanuit de Nieuwe Wereld in Spanje is ingevoerd of andersom. Isabel Aretz besluit met te zeggen:

"Es necesario investigar si este instrumento no vino de Europa y del Africa al mismo tiempo. Probablemente llego a la peninsula Iberica a traves de los esclavos africanos que trajeron el Furruco al Nuevo Mundo."

TAMBOR

De tambor schijnt wel van origine Arubaans te zijn. Deze aan beide kanten met een dierenvel bespannen trom werd van oudsher hier op Aruba gemaakt. Dat de trom al lang geleden hier op Aruba bekend was, is te merken aan een reisbeschrijving over een tocht op het eiland door prof. dr. K. Martin, geoloog te Leiden, in 1885. Ergens in zijn beschrijving zegt hij: "Onder deze omstandigheden was het een prettige afwisseling wat leven in het land te zien door personen waar wij wel eens om moesten lachen. Het waren

(vervolg op pag. 10)

bon obra

Kon motibo di e publikashon di e dos kuentanan di Pasko den Vorm di desember, studiantenan di Colegio Arubano a tene un akshon.
E akshon aki a worde tení pa yuda e personanan aki finansieramente pa nan por a pasa un Pasko i Aña Nobo un poko felis i kontento.
Sinembargo e rekoudashon mester a worde parti bow di tres persona. E di tres tabata un kabayero ku no por traha, ni por haya yudansa. E ta biba den un kuarto(??) ku e ta hür pa f. 5,— pa luna (sin koriente).
Tur tres persona, e dos señoranan ku 4 yiu i e kabayero, no tabata tin bastante palabra pa gradisi e studiantenan ora esakinan a entrega nan regalo.

AYUDO PA UN BIAHA O KAMBIO STRUKTURAL ?

Ta di aplowdí e hesto di e alumnonan di Colegio Arubano, kendenan spontáneamente a kuminsá ku un akshón pa yuda e dos famíanan riba kwalnan a sali un artikulo den nos ultimo edishon di desember.
Siguramente e famíanan aki a keda mashá kontentu ku e ayudo aki, pero mirá foi punto di bista di nán kondishonnan, nán miseria di dia den dia fó, e ayudo aki tabata efektibo?
Sin kita e mérito di e bunita hesto di e alumnonan di Colegio Arubano mi kier a para refleshoná un ratu riba e punto aki.

AYUDO PA UN BIAHA

Ta kustumber na Aruba i na tur parti di mundu kapitalista ku sierto gruponan elitario ku kier yama nan mes "sosial" diripente den tempu di pasku ta bira masha aktibo i nan kurason masha "bondadoso i generoso." Evenementonan ta wordu organisá pa loko pa rekowdá fondo pa yuda esnan, manera hipókritamente nan més ta yama nan, "menos afortuná" den nos komunidat.
Makutunan di pasku, teleton-nan, donashonan na Kasa Kuna i Imeldahof ta hestonan kustumbrá di e temporada di yobida di bondat aki, pero kada "bon obra" mester wordu kompañá ku potretnan den korant, komentarionan na radio i video (temblante), na televishon ku emblemanan di leónnan i djentenan di mashín sentral riba e imahen!
Ta un echo ku ta net e representante di e klase dominante ku ta aparesé riba e potret ku un sonrisa di San Fransisco riba su kara ta un di esunnan ku ta paga su trahadónan salarionan di hamber i ta trata nan manera bestia di karga!
E struktura aki di bondat falsu ta pa trata na gaña e pueblo, pa bira su wowo, pa trata na hasié siegu pa e realidat di su posishon inferior den e komunidat di klase eksistente. I pa laga pasa komo sifuera nan, di e klase riku ku ta ehersé un dominio total riba e bida di e klase pober, ta bon hende ku kurason di oro ku ta regalánan makutunan di pasku ets. Publisidat i elohio (pagá?) pa parti di prensa mester zoru pa e pueblo kompleto haya sá ku "fulán di tal kende tabata kasi morto di hamber a wordu salbá for di un morto sigur dor di e grupo aktibo i sosial di leonnan o djentenan di mashín, gruponan ku ta hasiendo un trabow sosial enorme i impagable pa nos komunidat."
E skramushi aki di trata na kita e atenshon di masa for di nan berdadero problemanan ku ta wordu kowsá dor di estruktura di klase, ta un di e hopi taktikanan ku e klase dominante ta apliká pa trata na mantené i konsolidá nan posishon di dominio i eksplotashon. Esnan den miseria mester soportá e humiyashon di risibí, sin ka traha pé, ayudo finansiero o material foi man di e klase aki, i riba dje nan mester forsa "smile" tambe ora ku e "flashnan" di prensa ta spart ront di nan na momento di e entrega. No por eksistí humiyashon mas grandi pa un ser umano . . .
En bes di drecha e salarionan di hamber ku ta krea e miseria aki, en bes di krea trabownan pa esnan den miseria i ku ta sin trabow (Lago sí por sigi lay-off kwanto ku e kier, kalke kompanía por bin ku inkrimping di personeel ki ora ku e kier), e patronchi aki di ayudo pa un biaha ta wordu skohí dor di e klase eksplotadó komo ku esaki ta laga nan posishon di dominio intakto. E sistema aki ta krea ser umanonan apátiko pa e mundu ront di nan, personanan ku a aseptá nan posishon di mendigo komo nan destino. Ernst Lange ta bisa di esaki: "Kaminda tin gruponan marginá, nos mester buska semper e relashonnan ku ta marginalisá nan. I solamente via kambiamentu di e relashonnan aki dor di esnan marginá més i KU nan só e problema aki por wordu aserká. I esaki ta hopi importante pa e iglesianan kristián. Pasobra nan ta traha den nan distritonan; ku e mas biewnan ku *ya a hasi di nan, a aseptá den nan més, e prehwisio di e komunidat ku nan no bal nada, di esnan ku den nan més ta kere ku nan ta inutil i ku dor di esaki no por yuda nan mes mas sino a siña mira e ayudo di afó di otro manera luga di miré komo un konsolidashon karitatibo di nan aparente inutilidat...*"
Ora ku e suma di plaka risibí kaba, ora ku e makutu di pasku bira bashí kiko nan lo hasi atrobe pa keda na bida? Nan lo tin di bolbe hisa nan man pa pidi un ayudo . . .
E masa di e pueblo ta sigi den na posishon di tuma loke e "bondat" di e klase riku disponé pa nan. I di e masa aki esnan mas den miseria mester sigi mendigá pa un pida pan, pa un trabow, pa un mihó salario, pa un bibá humano.

J. J. Coutinho

DE ONDERWIJZER EN DE NEDERLANDSE TAAL

Geachte lezer of lezeres,

Hier vindt u, ter herinnering en/of als positieve impuls uit het Leerplan 1975/1976 — Nederlands — Volledige onderwijzersopleiding in extenso de
Beredenering: enkele gedachten over de taak en de houding van de onderwijzer plus het belang van (het vak) taal.
Wij komen naar de akademie om iets te leren, een papiertje te halen, aan onze persoonlijkheid te bouwen. Zijn is meer waard dan weten en kunnen: wat je niet weet dat zoek je maar uit en wat je niet kunt dat probeer je maar. Wat je nu eist voor jezelf moet je straks ook je leerlingen geven. Als we de struktuur willen veranderen, hebben we een andere mens nodig: we staan in de traditie, we hebben een toekomstvisie, we moeten ons waarmaken elke dag. Het onderwijs staat en valt met de persoon voor de klas, zijn inzet, de sfeer, het team; we moeten hart hebben voor de zaak en voor het kind. We worden gevormd door de ervaring en door de omgang, niet door de akademie. We moeten daarom geen minimalisten zijn maar juist steeds bezig zijn, zoeken, ontdekken, verwerken, veranderen; wat jezelf ondergaat, dringt dieper door en je onthoudt het beter. We dienen over van alles en nog wat te praten, open te staan, nooit autoritair of repressief te zijn, steeds samen te gaan kijken naar de werkelijkheid en naar wat er werkelijk nodig is; alles is onzeker, verandert voortdurend, berust op toeval, dan moeten wij ons weten aan te passen aan de situatie, rekening houden met elkaar en de spullen, de taken eerlijk verdelen en zorgvuldig uitvoeren, verstand kun je van niemand eisen, wel orde en netheid.
Wij onderwijzers moeten taal- en slagvaardig zijn, want we zijn opportunisten die elke geboden gelegenheid proberen te benutten, die nooit de methode, maar altijd wat het kind nodig heeft, als uitgangspunt nemen. Van en aan elkaar leer je het meest, het gesprek is de beste onderwijssituatie, luister dus naar elkaar en naar goede sprekers, lees goede verhalen, beschrijvingen en beschouwingen. Een mens moet leren leven met zichzelf, de ander, de dingen.
Daarbij is taal een onmisbaar hulpmiddel. Taal is het middel om je te uiten, de ander te

Onze taalbeheersing doet ons het ik vrij en vrijmoedig in taal uitdrukken.

We moeten hart hebben voor het kind.

bereiken, greep te krijgen op de dingen; de taal immers ordent de chaos in en om je, doorbreekt de grenzen van ruimte, tijd en concreet/abstract, is het voertuig van de gedachte, bewaart de ervaringen van onze voorgangers zodat wij er van kunnen profiteren, is het meest adequate overdrachtsmechanisme. Bij verantwoord taalonderwijs komen alle 8 facetten harmonisch aan bod, in elke les van elk vak, op het niveau van het kind. Wij bestrijken dus het klavertje 4 en de nevengebieden: luisteren, spreken, lezen, stellen plus uitspraak, spelling, grammatica, woordenschatuitbreiding. Zo worden mondelinge en schriftelijk taalverzorging, actief en passief taalgebruik verbeterd. We moeten weten wat we zeggen, waar, wanneer, hoe en vooral tegen wie. We willen onze taal economisch gebruiken, daarom zeggen we niet teveel, niet te weinig, maar het goede goed qua volgorde en vorm.
De APA heeft te akademiseren, te democratiseren, te politiseren. Ik hoef niet veel parate kennis bij te brengen, ik ben enkel inleider en begeleider, teksten behandelen is eigenlijk al genoeg. Wel behoort de aandacht te worden gericht op de lespraktijk in de basisschool, het zelf kunnen verzamelen en verwerken van gegevens, het kritisch (allereerst zelfkritisch) en genuanceerd en op niveau leren denken, het bijbrengen van het nut van vakliteratuur en verdere studie en buitenschoolse activiteiten (een onderwijzer is nooit klaar!). We proberen onze gedachten in goedlopende zinnen, gevarieerd en persoonlijk te verwoorden. De persoonlijke presentatie is van groot belang: bij schriftelijk werk wordt gekeken naar verzorging, indeling, spelling, stijl en bij mondeling optreden naar uitspraak, gelaatsuitdrukking, houding en beweging en gebaar, musische elementen. Ons taalgedrag is correct en gericht op communiceren plus fundamenteel of probleemoplossend denken, onze taalbeheersing doet ons het ik vrij en vrijmoedig in taal uitdrukken, onze boodschap brengen met een minimale kans op vergissen, de ander open tegemoet treden, diens boodschap verstaan naar de bedoeling. De mens moet zich lichamelijk fit en veilig voelen, heeft de ander en waardering nodig, dient in zichzelf te geloven, dus positief te staan t.o.v. zichzelf ongeconditioneerd en onafhankelijk van zijn gedrag, moet via zelfonderzoek en zelfacceptatie komen tot zelfrespect en zelfactualisering, zichzelf worden, om zo zonder ongelukken naar buiten te kunnen treden en gelukkig te worden. We horen spontaan te zijn, soepel en speels en onthecht (privacy), naast ons intellect, onze emoties een kans te geven (sensiviteitstraining), fris te waarderen, ons te concentreren op de leerlingen, de stof, de problemen, kortom, ons potentieel optimaal trachten te ontwikkelen. Het zou prettig zijn als we elkaar nog eens zagen na de APA, als er een groepsbesef ontstond, als we ervaringen bleven uitwisselen, als onze alma mater wat meer naar buiten trad via lezingen, artikelen, stencils en bondsvergaderingen plus onderwijsdagen.

Mede uitgaande van de laatste zin beloof ik u dit jaar nog enkele artikelen te schrijven in dit blad over voor u naar ik hoop interessante gegevens. Ik wens de VLA en allen in het onderwijs een vruchtbaar 1976.
Overigens ben ik van mening, dat de bond, nu de ene helft van haar leden les geeft aan de lerarenopleiding en de andere helft (zelfs mijn vriend Felix!) er les krijgt, bedoeld instituut dient te erkennen als iets nodigs en goeds in de Arubaanse maatschappij. Dan wordt ik(graag) weer lid.

Auke Fimme Vogelzang

NASCHRIFT

De bond heeft nooit gezegd dat de lerarenopleiding "niet nodig" of "niet goed" was. Auke kan dus gerust zijn akte van herbenoeming op het kantoor van de VLA komen afhalen. De bond heeft destijds alleen ernstige bezwaren gehad tegen de gang van zaken rondom opzet en uitbouw van de lerarenopleiding, n.l. het door de regenten volledig buitenspel zetten van eigen Antilliaanse deskundigen en vakbond.

Redaktie

(vervolg van pag. 7)

een paar jongens, die uit een kleine, in de koraal uitgegraven bron, water geput hadden en dit in kuipen op ezels naar hun verre woningen brachten. Een hunner had *een grote trommel, EEN MUZIEKINSTRUMENT,* waarvan ik in deze, van alle stervelingen verlaten omgeving nog steeds niets begrijp, maar welker klank voor onze vermoeide ezels bijzondere aantrekkingskracht bleek te hebben. Hoe het zij, wij hadden nu afleiding aan de muziek een eindje voor ons uit en dankbaar denk ik nog steeds aan de weldaad terug, want onze luie dieren hielden gelijke tred met degenen, die voor ons reden en toen deze ons eindelijk verlieten, waren wij reeds in San Nicolas." Het is natuurlijk jammer dat deze geoloog ons niet veel meer vertelt over de trommel die hij gezien had. Of de trommel aan beide kanten bespannen was, of het vel strak gehouden werd door touw of door kwihivezels, of dat het vel met spijkers strak gehouden werd. Toch moest deze geoloog iets van muziek geweten hebben, aangezien hij verder in zijn beschrijving iets over de kikvors vertelt en zegt: "En het volk zingt tot nu toe een eentonige melodie, die op de dori betrekking heeft en die mij wel eens door een oude vrouw met grote liefde werd voorgedragen: dori dori make / si mi mori / kende ta derami? A-mi a-mi, a-mi. De melodie bestaat uit twee regelmatige tonen, g en a."

De man op de achtergrond bewerkt de aan beide kanten bespannen trom.

De tambora heb ik in verschillende groepen zien gebruiken. De tambora is ook een trom die aan beide kanten bespannen is met een vel. Hij wordt in Santo Domingo bij het spelen van de merengue gebruikt en is van Afrikaanse oorsprong. Waarschijnlijk zal de tambora bij de komst van de merengue ook hier ingeburgerd zijn. De marimbula, marimba of manimba, die R. Odor en J. Maduro in hun artikelen noemen, is van Afrikaanse origine. Dit muziekinstrument stamt af van de Afrikaanse sanza.

Of de marimbula bij de dande gebruikt werd, zoals R. Odor en J. Maduro beweren, weet ik niet. In de opnamen die ik ter beschikking heb en de gehouden vraaggesprekken kon ik er niet achter komen of dit het geval was. Dat de marimbula op Aruba voor kwam is wel zeker daar ik hem persoonlijk uit mijn jeugd ken. In het Caribisch gebied wordt hij de "Poor man's bass" genoemd en daarom kan ik mij wel voorstellen dat rondtrekkende dandegroepen de marimbula bij zich hadden ter ondersteuning van de baspartij.

Dat wij in het jaar 1976 leven is te merken aan bepaalde groepen die bij het spelen van folkloristische muziek, dus ook de dande, elektrische muziekinstrumenten gebruiken. Niet alleen aan de instrumenten, maar ook aan de gezongen tekst van de dande is te merken dat we in het jaar 1975 leven, getuige hetgeen de zanger Fanny Ras op een bepaald moment zong op het Festival II di Dande 1975 (zie voorbeeld 23).

VOORBEELD 23

Fanny Ras, zanger

(Bandopname Festival II di Dande 1975)

Gedeelte van de gezongen dandetekst:

O dande ta dia di henter mundo
A'i nobe
O dande trankilidad ta nos deseo
A'i nobe
O dande **libertad pa nos rubiano**
A'i nobe
O dande **Dios di Cielo libra nos, no**
A'i nobe
O dande warda nos di hende falso
A'i nobe
O dande hasi bon pa nos Aruba
A'i nobe

Met het aanwijzen van de afrikanismen, die in de dande aanwezig zijn, wordt niet gezegd noch bewezen dat de dande niet Arubaans zou zijn. De dande is en blijft een typisch Arubaans folkloristisch gebeuren in het Caribisch gebied. Het moet en kan niet onze beweegreden zijn bij een onderzoek om aan te tonen dat de ene etnische groep meer of minder intelligentie dan de andere heeft, of dat de Arubaanse muziek of folklore zuiver en alleen van Indiaanse of Afrikaanse afkomst is. Wat ik persoonlijk zoek is de waarheid achter de vele oppervlakkige beweringen die gedaan worden in verband met onze muziek.

F. Ortiz: "El estudio objetivo, cientifico y artistico, de la música afro-cubana requiese ante todo limpieza completa de prejuicios, asi de los racismos misonegristas como los rutinarios académicos y moralistas, ingenuos o hipocritones, para quienes toda música de negros es un barullo cacafónico para ocasión de impudicia y relajo. Esa iluminación racional es todavia algo dificil, aun en la plenitud de esto siglo XX."

Het is inderdaad zo dat wij onze cultuuruitingen moeten bestuderen zonder vooroordelen. Het zal niet alleen een bijdrage zijn tot een beter begrip van onze identiteit, maar ook een bijdrage zijn voor de gehele mensheid.

Muziek liegt niet. Muziek liegt nooit, en de meest expressieve muziek van de Arubaan of Antilliaan zal een exacte reflectie zijn van hetgeen die Arubaan of Antilliaan zelf is.

BIBLIGRAFIE

C. Erasmus: "Amistad" nov. 1973.
J. Maduro: "Vorm" dec. 1972.
R. Odor: "Vorm" dec. 1971.
E. A. Bennett: "Vorm" juni 1973.
E. A. Bennett: "Vorm" maart 1974.
A. M. Jones: "Studies in African Music," Volume I and II.
E. Siegmeister: "Music and Society."
R. H. Nooyen: "Millefiori."
F. Ortiz: "Africania de la Musica Folklorica de Cuba."
Felipe, Ramon y Rivera: "La Musica Afro-Venezolana."
Felipe, Ramon y Rivera: "La Musica Folklorica de Venezuela."
M. Acosta Saignes: "Gentilicios Africanos en Venezuela."
Isabel Aretz: "Instrumentos Musicales de Venezuela."
Angelina Pollak-Eltz: "Vestigos Africanos en la Cultura del Pueblo Venezolano."
K. G. Izikowitz: "Musical and other Sound Instruments of South American Indians."
J. Hartog: "Aruba."
E. Williams: "From Columbus to Castro, History of the Caribbeans."
G. Schuller: "Early Jazz."
C. Höweler: "Negro Spitituals."
J. H. Cone: "The Spirituals and The Blues."
C. Sachs: "De Geschiedenis van de Muziekinstrumenten."
Oneyda Alvarenga: "Música Popular Brasileña."
Alejo Carpentier: "La Música en Cuba."
J. S. Roberts: "Black Music of Two Worlds."
W. S. Muller: "Christoffel" (enkele aantekeningen over de Antilliaanse dansmuziek).

DISCOGRAFIE

Bandopname van het eerste festival van dande, met de volgende groepen (tussen haakjes de zangers):
Conhunto Folklorico Arubano (Francisco Lopez), Grupo Alegre (Fanny Ras), Nos Orguyonan di Noord (Martin Quandus), Pascual y su Tribu (Johan Kelly), Folklorico Santa Martha (Pedro Kock--Ciego Maravilloso), Tipico Alegre di Brazil (Rafal v|d Briezen), Los Canarios (Rafael Panneflek), Dande '75 (Vicente Tromp), Los Elegentes di Paradera (Elio Boekhoudt), Dande di Nos e Ta (Luis Maduro), Comes Rosa y su Grupo (Pablo Tromp), Grupo di Dande Macuarima (Dodo Willems).
Bandopname van het tweede Festival di Dande 1975 met de volgende groepen (zangers tussen haakjes):
Los Canarios, Grupo Amistad (B. Grovell), Vicente Tromp y su grupo (Vicente Tromp), Betico y su Grupo (Maiky Croes), Pascual y su Tribu (Mario Kelly), Dande '76 (Bertrando Giel), Folklorico Santa Martha ("Bubuchi" Harms), Chonai y su Grupo (Roberto Orman), Tipico A.B.N. (Juan Boekhoudt), Carlos Ras y su Grupo Tipico, Conhunto Folklorico Arubano (Fanny Ras), Conhunto Folklorico La Libertad (Mario Koolman), Grupo Alegre ("Plito" Franken), Grupo Folklorico Papilon (Tony Kelly).

GRAMMOFOONPLATEN

78 toeren: Conhunto Folklorico Aruba, dir. Sexto Croes, zang: Joonchi Croes.
45 toeren: Los Canarios, J. v. d. Linden, zang: Fai v|d Linden, opname: R. Croes, G. Maduro.
LP RPM 2009: Tipica Arubiana, Dande Folklore Arubiano.

1976

J. J. COUTINHO

1976 dibo kiko lo ta, kiko lo no ta
ku na setentisinku kaba un ta tei?

Ki kambio por ser sperá den e aña benidero?
Ki diferensia lo e trese den e situashon ku
na setentikwatro tabata malu i ku na
setentisinku a bira pió?
I tur e setentanan promé,
tur e sesentanan i sinkwentanan,
tur e kaba i bolbe kunsa di e añanan pasá
no a kambia nada ne situashon di e
esklabo modernisá,
sea pretu o kòrá
sea krèm o brèn, sea blanku o koloriá . . .

Setentiseis: mas mannan sin trabow,
mas boka deskustumá di kow
mas lantamenti man den formi kònchi
limosiando pa un bibá.

I nan ta papia di un lucha
nan ta grita prepará
nan ta bisa ku libertat
tei mes trei porta;
libertat pa kén,
libertat di kiko pa kwa?

Setentiseis meskos ku setentisinku
i tur e desenianan pasá
lo òwmentá e fila di esnan
ku ta mendigá . . .
Mendigá p'un pida pan,
mendigá p'un bibá polítiko,
mendigá p'un betri beròm,
mendigá pa rekonosementu di nan derecho
mendigá, ku frenta na halto berdá,
pero pa por mira esnan mas ariba:
"Amigo, fiami un florin
pa mi kumpr'un betri libertat."

BONCHI APARTE

H. HABIBE

(na Wilfrido i Tabaré)

na skol nan a siñá mi: bonchi aparte
loke ta di nan ta di nan
loke ta di nos ta di nos
bonchi aparte

pero e simíanan ku Spaña
a tira den tera di indján
no a duna un palu pashimá

awa a yobe
i solo a kai na rudía
den tempelnan di Montezuma
i Quetzalcoatl

Bolívar a span un shelo
mas hancho
ku Venezuela
kontra bonchi aparte
Martí a lora den e bayena
ku ta shorotá nos kurason
demostrando ta kon
por kibra e dam di bonchi aparte

nos islanan a drif bonchi aparte
loke ta di shon ta di shon
loke ta di nos ta di nos
bonchi aparte

piratanan ta warda kosta
pa turistanan por hunga den santo blanko
nos nomber a keda sin señorite
fuma i drogá tirá den kasino
i azeta ta sigui
bai ku nos sodó

i riba kaya bo ta tende bonchi aparte
loke ta dinos ta di nos
despues di nos ta nos
semper-bai-nos
kokolishi tapá
bonchi aparte

pero mi patria
ta un triángulo di tera ku lamá
mi himno yama "Bonarco"
pasobra ami sí konosé e bayena
i mi bandera no ta existí

loke t'ei
ta mi mannan
un chapi
i e sánger
ku Hulanda a buta choria
fo'i Bonarco

vla-kabaret bon aña

Nog nooit is het Cas di Cultura bij een bijeenkomst van de VLA zo vol geweest als bij het VLA-kabaret Bon Aña. Afgeladen vol was de zaal. Mensen die wat later waren gekomen liepen tussen de rijen te speuren of hier of daar nog een plaatsje vrij was. Dit sukses had het kabaret al te pakken nog voordat de gordijnen open waren gegaan.

Maar nadat dat eenmaal gebeurd was kwam er een voorstelling over het voetlicht die het publiek telkens weer tot groot enthousiasme wist te brengen. Een sprankelende presentatie waarin spot en zelfspot elkaar afwisselden. Het direkte en hartelijke reageren van de zaal was een enorme stimulans voor de spelers, zo zeiden ze na afloop. Kortom: een kompleet sukses. (Blijkbaar was het teveel voor het elektriciteitsnet, want prompt na afloop viel de stroom uit in de wijde omtrek van het Cas di Cultura).

fantastisch sukses!

foto's r. de graaff

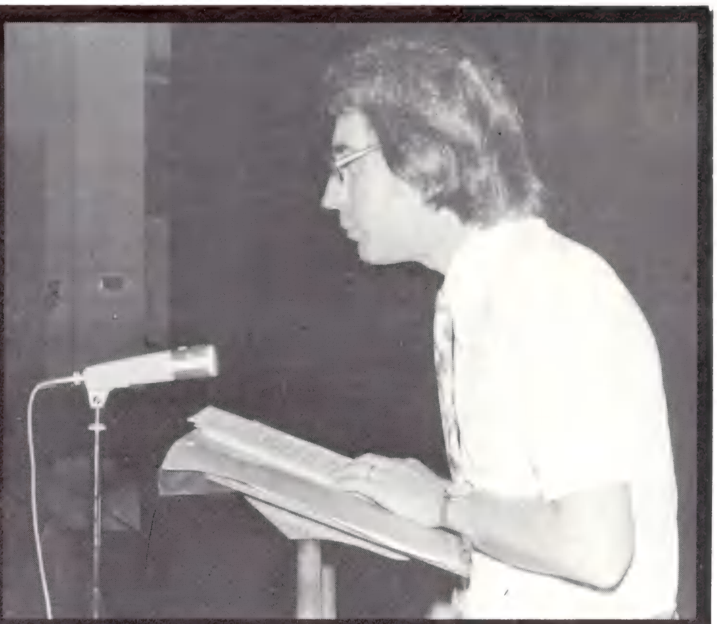

Rede van de minister van onderwijs op het vla-kongres 1975

Pogingen ondernomen en te ondernemen door de regering om het zittenblijversprobleem te bestrijden of uit te bannen.

Meneer de voorzitter,
dames en heren,

Het is voor mij een groot voorrecht om vandaag als eerste inleider de spits te mogen afbijten bij het kongres dat de VLA heeft georganiseerd en dan nog wel over een onderwerp welke zo belangrijk is. Deze rede zal naar ik hoop van evenveel betrokkenheid bij de problemen getuigen als de toespraak die reeds op de openingsavond van het kongres namens de centrale regering is gehouden. Ik zal proberen om een van de grootste knelpunten in het onderwijs te brengen in het middelpunt van de belangstelling en het is om die reden dat wij met erg veel genoegen (met wij bedoel ik: de regering) een flinke bijdrage hebben willen leveren bij het tot stand komen van dit kongres.

Ik zal in deze rede spreken over de algemene doelstellingen van het onderwijs, over binnen- en buitenlandse systemen en theorieën, over Westeuropese, Noordamerikaanse en zelfs regionale aangelegenheden, over pedagogische, psychologische, didaktische, andragogische, sociologische en onderwijskundige gezichtspunten. En natuurlijk óók over het onderwerp waarvoor ik gevraagd ben: het zittenblijversprobleem.

Om te beginnen wil ik onze eigen situatie analyseren.

Wij hebben niet genoeg eigen leerkrachten.

Wij hebben geen kontinue voortgang in de voertaal.

Wij hebben het niet gemakkelijk, vergeleken met Nederland.

Wij hebben geen behoorlijk geoutilleerd begeleidingsapparaat.

Wat hebben wij eigenlijk wel?

Wij hebben wel een minister van onderwijs, die het echter zo druk heeft dat hij op belangrijke momenten, zoals tijdens de laatste staking tot zijn zeer grote spijt naar Nederland moest om staatsrechtelijke zaken te bespreken, van Suriname.

Wat zijn nu de doelstellingen van het onderwijs?

Na lang zoeken heeft de Antilliaanse regering de volgende definitie uit het buitenland kunnen overnemen: Onderwijs moet beogen de vorming van al onze kinderen, dus eigen kinderen, buitenkinderen, binnenkinderen, natuurlijke en zelfs onnatuurlijke kinderen, verder van adolescenten en volwassenen, opdat zij ieder op zijn eigen wijze, zich zoveel mogelijk zullen kunnen ontplooien en voorbereiden op hun taak als mens, als individu, als burger, als dienaar van het land of een eiland, als demagoog van een eiland, als sushiman of als werkloze.

Na grondige bestudering van deze doelstelling heb ik zelf (met ik bedoel ik de minister van onderwijs van de Nederlandse Antillen) de volgende belangwekkende konklusies gevonden, die ik hierbij aan het kongres ter bestudering wil aanbieden:

Wij behoren ons af te vragen b.v. of een lerarenopleiding die bedoeld was als Antilliaans, maar later uitsluitend Arubaans werd en toch Antilliaans heette, of zo'n lerarenopleiding eigenlijk wel goed gehuisvest is.

Wij behoren in te zien dat een spelling, die oorspronkelijk voor de hele Antillen zou gelden, maar op Curacao Curacaos is en op Aruba waarschijnlijk Arubaans zal worden, afhankelijk van de politieke kleur van de eilandsbesturen, en toch vallend onder de verantwoordelijkheid van de landsregering, dat zo'n spelling een organisatorisch wonder is. Wij behoren te begrijpen, dat er op het departement van onderwijs koortsachtig gewerkt wordt aan de invoering van het papiamento op de kleuter- en basisschool en dat hoogstwaarschijnlijk onze kindskinderen daarvan reeds volop kunnen profiteren.

In hetzelfde kader van een enthousiaste en flitsende aanpak heeft de centrale regering reeds 2 jaar geleden toegezegd, dat er een Unescocommissie zal worden uitgenodigd om ons te helpen. Die toezegging handhaaf ik onverkort: die commissie zal zeker worden uitgenodigd!

U hoort dit nu eens niet van de tv, maar rechtstreeks.

Dames en heren, ik heb gemeend u eerst een aantal interessante overwegingen van mijn kant te moeten toespelen, voordat ik op mijn eigenlijke onderwerp kom: het zittenblijven.

Wat is het zittenblijven? Het zittenblijven is een ernstig probleem. Laat ik mij tot deze definitie beperken en meteen overgaan tot het opsommen van alles wat de centrale regering daar in het verleden aan gedaan heeft.

Ten eerste beschikt de regering over een lijst van alle publikaties over dit probleem! Deze lijst hebben wij geleend van het Nederlandse ministerie van onderwijs.

Ten tweede hebben wij reeds in 1947 gewezen op de ernst van het probleem.

Ten derde is er in 1958 een interessant rapport uitgebracht door het departement van onderwijs. Het meest frappante dat mij persoonlijk is opgevallen, is dat de toestand nu, na 20 jaar, eigenlijk nog precies dezelfde is!

In 1963, 5 jaar later dus, kwam er weer een rapport uit van het departement van onderwijs over hetzelfde probleem en met weer dezelfde konklusies.

Ten vijfde moet ik noemen de publikatie van 'Leerplan en Leidraad,' dat ik reeds zolang ik minister van onderwijs ben in huis heb van de openbare bibliotheek en dat ik nu bijna uit heb.

Ten zesde wijs ik graag op Kabes duru? van mevr. Prins-Winkel uit 1973. Dit is wel niet een geesteskind van de regering, maar wij zoeken nog steeds afgestudeerden die op onze PDB's willen komen werken en die Kabes duru? voor ons kunnen lezen.

Dit zijn dan de belangrijkste pogingen die de Antilliaanse regering heeft ondernomen om het probleem onder de aandacht te brengen. En ik wil nu overgaan tot het geven van een aantal suggesties. In Leerplan en Leidraad worden als oorzaken van het zittenblijven genoemd o.a. de klassengrootte, de ondervoeding, het schoolverzuim, gebrekkige taalontwikkeling, geen motivatie van thuis, enz.

Wat betreft de klassengrootte: deze zou kunnen worden gereduceerd.

De gebrekkige taalontwikkeling kan drastisch verbeterd worden. De ouders moeten ongetwijfeld beter gemotiveerd worden.

De ondervoeding moet eenvoudig worden afgeschaft, evenals trouwens het schoolverzuim.

Mijn konklusie hieruit is dan dat het probleem van het zittenblijven niet moet worden opgelost, maar gewoon moet worden afgeschaft!

Ten aanzien van de motivatie van de leerkracht lijkt het nu noodzakelijk aan u enkele vragen te stellen. Niet om mijn hand in uw boezem te steken, maar om een indruk te krijgen van de gemiddelde Arubaanse leerkracht, van de gemiddelde Bonairiaanse leerkracht, van de gemiddelde Curacaose leerkracht, de gemiddelde Bovenwinder en de gemiddelde Benedenwinder voor de klas, kortom een indruk van de gemiddelde Antilliaanse onderwijzer.

1. Wat is de gemiddelde prijs van uw polshorloge en uw zonnebril?
2. Hebt u een bordje aan uw hek met 'Beware of dog'?
3. Hebt u 1, 2 of meer kinderen, en waarom?
4. Drinkt u Amstel, Budweiser of Heineken?
5. Denkt u dat dit kabinet zal blijven zitten?

Ik dank u voor uw aandacht.

t/ami ta ruba

Bon nochi, kerido majornan
mi kier a dirigi palabranan
na tur publiko presente.
Mi deber manera presidente
dje komisjon resjen forma
ta pa seriamente senjala
sierto fajo den nos ensenjansa
ku ta nos futuro i esperansa.

Un bes mas, lagami kuminsa
mi humilde persona presenta.

Tertulio ta mi nomber
Masburro ta mi fam
M'a krese bira homber
ku pan bati i pi'i ham.
M'a biba bira bjew
ku sopi de kangrew
un bon jambo ku su rabo
ta kumind'i indjan brabo.
Hende fini so mi gusta, hende kolo kla
niger mi'n por weita ni pinta.
Mi ta stima kosnan sano
kosnan tipiko rubiano
i ora nochi kuminsa drenta
mi ta sinta skibi kwenta
espresa mi fantasia
den humilde poesia:

"Gonsalito, Gonsalito
esta dushi e bon kolo
den bo pecho pagarito
Gonsalito, Gonsalito
ku bo alanan chikito
libranos di tur dolo."

Mi'n por wanta esnan ka bini bek
fei tera friw bin kanta kokodek
spesial linguistanan di awa dushi
ku nan barba largu i lenga sushi
nos sagrado idioma mes
nan ke hasi un afro-hulandes.

I mi kurason ta sofoka
mi sanger ja ta herbe
ora e bokanan soberbe
dje sabionan den Vla
ku nan gran sabiduria
hasi ensenjanza un porkeria.

Lagami konta nos majornan
dje kalidad di nos maestronan
loke ami a presencia
na un dje skolnan renombra.

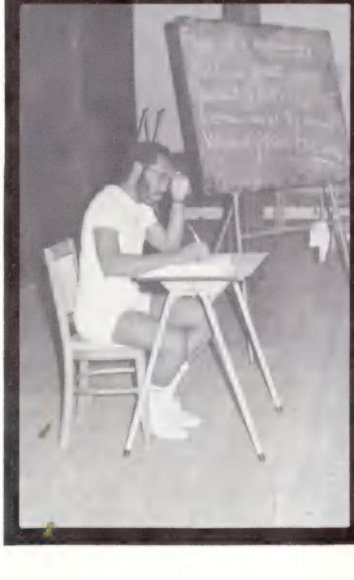
Atami a kana drenta un klas
i Abrenusia Satanas!
mi wowo a kita kai fei mi kabes
i mi kachete a drai tur parobes!
Un maestro joben i moderno
djesnan ka bringa nos gobierno
kabei largu te na su rudia
ni pargata sikiera na su pia
su flanel sushi, stinki, ni strika
ta hole piska morto di lama
su garganta pret'i padapada
ta sklama p'e hanja un labada
hunja largu, vies di kolokolo
kweru tur kurti di tantu solo
un karson, kibra, kumpra den baratijo
ta mustra un kul sin karsonsijo
Figurabo, barba jen di desajuna
jen di jam ku pindakaas
i fei meneer su atras
ta sali un holo di kalakuna.

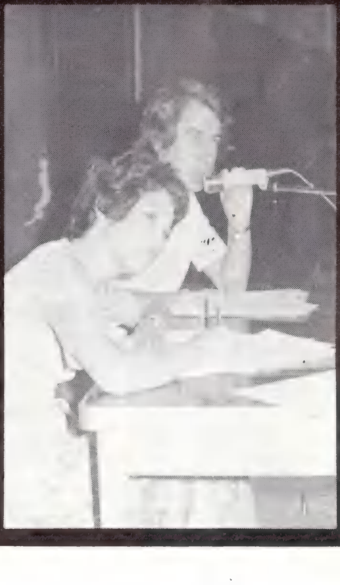
Majornan por fabor bin mira
kiko nos ensenjansa a para bira.

Mi ta despidi un biaha má
pasa un anochi sosega.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

INGEZONDEN STUKKEN

Mejuffrouw Winklaar,

Wij willen graag enkele kanttekeningen plaatsen bij uw ongemanierde en emotionele schrijverij in Vorm 9/6.
U meent te moeten stellen dat "enkele Nederlanders"1) over een "zuiver kolonialistische mentaliteit" beschikken, daar zij alleen maar naar de Antillen komen om "geld te verdienen," "niet eens proberen" wat "van de taal te leren, laat staan iets te doen voor het volk." Zij kunnen zich beter "rustig houden" als u met anderen Papiamento spreekt.
Laten wij die Nederlanders nu eens aanduiden met "zij." Als "zij" werken, ontvangen ze geld als tegenprestatie, evenals u. Met dit geld voorzien "zij" zich van kleding, voedsel, etc., "zij" ontspannen zich ervan of leggen een gedeelte opzij om te sparen (evenals u).
Wanneer u spreekt over alleen maar geld willen verdienen, dan interpreteren wij dat als louter geldzucht met minimale prestaties.2)
Geen enkele instantie, zelfs niet onze vakbond, heeft tot nog toe iets aan te merken gehad op de prestates van "zij."
Legden tijdens de staking van maart j.l. ongeveer 80 "zij"-sympathisanten 3) het werk neer uit winstbejag of uit idealisme? Het antwoord lijkt ons duidelijk.
Bent u niet een beetje rancuneus? Het antwoord lijkt ons dúidelijk. "Take it."
"Zij" worden in Nederland via een wervingsaktie benoemd tot leerkracht bij een onderwijs, waarin nog steeds de officiële taal Nederlands heet. Dat het Papiamento er nog niet ingevoerd is, vindt zijn oorzaak in allerhande politieke touwtrekkerijen. Geen "zij" is daar debet aan. Men zal het niet wagen zich met politieke kwesties te bemoeien, want dan kunt u ze met recht kolonialistisch noemen.
Normaal kreëert een uit te zenden organisatie gelegenheden om de lokale taal te leren. De overheid doet dat voor leerkrachten niet.4)
Jammer voor u, maar er waren tientallen "zij" 's die aktief meedachten op het kongres, teneinde een nieuwe richting te bepalen voor het Arubaanse onderwijs. Ondernamen zij niets voor het volk? Gaat u ook eens na wie er bijvoorbeeld zitting hebben in de kommissie spelling/invoering moedertaal, op wie de blindenzorg, de zwakzinnigenzorg, de hulp aan sociaal labiele kinderen drijft. Misschien komt u dan nog eens tot andere gedachten omtrent de aktiviteiten van die "zij."
Overigens uw "zich rustig houden" en "leave us" ruiken verdacht veel naar het fascistische "maul halten."
Tot slot nog dit. Het is beslist niet "onbeleefd en ongemanierd" om te protesteren tegen het gebruik van het Papiamento tijdens een kongres, waarvan men officieel meedeelde dat de voertaal Nederlands zou zijn. Wij vinden het integendeel een grove belediging voor het bestuur, dat eerder genoemde afkondiging deed, ter plek toch Papiamento te bezigen.5)

Mej. Winklaar, wij zouden het zeer gepast vinden als u meedeelde zich enigszins vergist te hebben in uw opstelletje. Wij vragen ons bovendien af, of het bestuur van de VLA zich niet moet beraden over uw plaats in de vakbond, met name daar waar u het beleid naar buiten vertegenwoordigt. Men heeft immers opbouwende geesten nodig.
(Nummers zijn er door de redaktie ingeplaatst, red.).

Ine en Willem Aalbers
Jos Schnitzler
Lorenz Andres
Henk Weustink

NASCHRIFT

1. M. Winklaar erkent dat zij wat emotioneel is geweest. Overigens, uw schrijven lijkt ons daar ook niet helemaal vrij van.
2. Uw interpretatie is onjuist. Er werd meer bedoeld dat deze mensen weinig begrip toonden voor een van de fundamentele problemen waarmee het onderwijs hier worstelt. Voor hen is het onderwijs blijkbaar hoofdzakelijk een middel om in je onderhoud te voorzien.
3. U bent nu stilletjes over een andere kategorie gaan praten; dat wordt heel duidelijk wanneer u punt 3 nog eens met punt 1 vergelijkt. Nergens heeft M. Winklaar geschreven over: "de Nederlanders," of over: "de Nederlanders onder de stakers." Zij schreef slechts over dat handjevol dat te pas en te onpas meent te moeten protesteren tegen het gebruik van het Papiamento.
4. Wij vinden dit wel een zeer zwak argument om je achter te verschuilen. Je zou de taal niet kunnen leren terwijl je er midden tussen leeft? Koop een Papiaments leerboek dat in iedere boekhandel te krijgen is; als je dat hebt doorgewerkt en je oren en ogen een beetje de kost geeft kom je een heel eind. Wie het *wil* leren zal binnen een jaar voldoende passieve taalbeheersing kunnen ver-

werven om de meeste gesproken en geschreven teksten te kunnen volgen. Bovendien kreëert onze eigen VLA ieder jaar bij voldoende belangstelling een kursus Papiaments, ook dit jaar weer.

5. Natuurlijk, formeel heeft u gelijk, in het programma stond dat er Nederlands gesproken zou worden en dan moet men zich daaraan houden. Wij wilden het echter van een andere kant bekijken. Dat de school nog steeds niet de taal van het kind spreekt, is een van de grootste problemen waarvoor het onderwijs hier geplaatst is. En enig uitzicht op een daadwerkelijke invoering van de moedertaal op school, is er niet. Daarom is het keihard nodig dat er propaganda voor die taal gemaakt wordt! En waar is dat meer op zijn plaats dan op een onderwijskongres? Wij hadden verwacht dat iedere leerkracht hiervoor begrip zou opbrengen i.p.v. "op z'n strepen te gaan staan" en z'n recht op te eisen omdat er iets in een programma stond. Bovendien was het niet nodig omdat er een samenvatting in het Nederlands rondgedeeld werd. De betrokken spreker hield een pleidooi voor het Papiamento met als een van de hoofdthema's: "Onze taal is niet arm." En zou hij dat dan in een vreemde taal hebben moeten doen? Zou dat niet een beetje een zielige vertoning geworden zijn?

REDAKTIE

E uniko Arubiano (H. Habibe)

Ma lo mi kai na rudïa
resa Cashunti, mi Dios,
i mi lo pidi Yanana
pa nan trese salbashon

Tam-tam-tam, pum-pum-pum
T'ami t'e gran kasike

Tam-tam-tam, pum-pum-pum
Yanana i Cashunti

Tam-tam-tam, pum-pum-pum
Aleluya, alué
Aleluya, alué

Tam-tam-tam, pum-pum-pum
Boso tur ta yu djafó
Aleluya, alué

Tam-tam-tam, pum-pum-pum
Yanana i Cashunti
Banana i Kashipete
Aleluya, alué

Tam-tam-tam, pum-pum-pum
T'ami t'e gran kasike
Aleluya, alué
Tam-tam-tam, tukutú bambá...

Naar aanleiding van het artikel verschenen in Vorm nr. 9 (november 1975) onder de titel "Sindikato o klub" het volgende:

Het is ons inziens het volste recht van ieder individu om zijn eigen mening/zienswijze er op na te houden en te uiten. Het wordt echter zeer gevaarlijk als de kans bestaat dat men de mening geuit in een artikel in ons bondsblad zou kunnen interpreteren als, of vereenzelvigen met de mening van de VLA, de mening van het bestuur van de VLA of van bepaalde groeperingen binnen de VLA. Dit is dan ook de reden waarom de Motivatiecommissie van de VLA op dit artikel wil reageren.

Wij zijn het eens met de schrijver van bovengenoemd artikel als hij stelt dat de VLA drie periodes heeft gekend. We geloven echter dat iedere vakbond in haar opbouwperiode noodzakelijkerwijs stadia doormaakt. De geschiedenis van het vakbondswezen heeft doorgaans dit proces gevolgd: van de eigen materiële belangen door te stoten naar de meer ideële belangen van de leden en de maatschappij.

De VLA vormt in deze geen uitzondering. De beginperiode van de VLA heeft zich ook gekenmerkt door het behartigen van de eigen materiële belangen van de leden: betere salariëring, het recht trekken van de salariëring van de laagstbetaalden, het min of meer waardevast maken van de salarissen, etc.

Logisch is het ook dat deze strijd de leden meer direkt aansprak, wat zich duidelijk manifesteerde in de enorme solidariteit van de leden bij de eerste VLA-staking. Na de successen van de eerste periode was de weg vrij gemaakt voor de meer ideële zaken van de vakbond.

Mede gestimuleerd door de onderwijspublikaties van deze tijd kon de vakbond nu een kans wagen zich te gaan bewegen op het heel glibberige terrein der onderwijsbelangen. Een terrein dat zich veel moeilijker laat determineren vanwege haar open en vaaggehouden karakter. Uiteraard een veel moeilijker stadium te meer omdat de leerkrachten niet de fundamentele vorming in hun kweekschool (universiteits)-jaren en opleidingsjaren hebben meegekregen om precies met klaarheid de implicaties van deze nieuwe strijd te kunnen onderkennen, tenzij door zelfstudie en eigen motivatie. Dan komt er nog bij dat de krachten van deze materialistische wereld waar wij deel van uitmaken bijzonder gegroeid en intens geworden zijn.

Weer is het logisch dat de solidariteit der leden nu minder groot is en ook de verdeeldheid onder de leden zich duidelijker gaat aftekenen. De laatste staking is hier getuige van geweest. Het eerste VLA-kongres (ideëel) heeft bewezen dat het overgrote gedeelte van de leden van goede wil is maar dat juist door de onbekendheid met heel grote pedagogische werkelijkheden vaag en onduidelijk is. Daarbij komt dat de pedagogische situatie waar onze leden in verkeren te weinig kansen biedt om daadwerkelijk de belemmerende krachten in het onderwijs te signaleren, analiseren om zodoende tot een goede oplossing te komen.

Een feit is dat het artikel "Sindikato o klub" de zaken bijzonder scherp stelt. We mogen de felheid van dit artikel enkel zien als een oprechte roep van een bijzonder geëngageerde vakbondsman die graag meer schot in de zaak zag komen.

Het zijn de leden die de bond maken of breken, maar dan in die zin dat enkel de solidariteit der leden, geboren uit en gevoed door een bovenpersoonlijke binding, de groei zal kunnen verzekeren.

De Motivatiecommissie van de VLA

Freda Wever   *Willy Richardson*
Agnes v.d. Linde   *Franchot Scoop*
Jenny Boezem

B.F. GOODRICH AUTOBANDEN
EN ACCU'S
KANTOORBENODIGDHEDEN
EN SCHOOLMEUBILAIR

technica antiliana nv

L. G. Smithboulevard 124
Tel. 2444 - 2861 - 4199

---

it's the real thing

Enjoy Coca-Cola Trade-mark ®

AMIGOE
E KORANT PA
TUR DIA

E korant ku diariamente ta ofresebo:

- Aktwalidadat di tur isla Antiyano
- Notisia mas importante mundial
- Deporte lokal e internasional
- Komentarionan
- Entre bista i reportahe
- Programa di radio y telebishon

Yama 4333 y aboná awe mes riba

Amigoe di Aruba

BO NO
TIN MESTER DI
UN MIYÓN
PA KUMPRA
NA

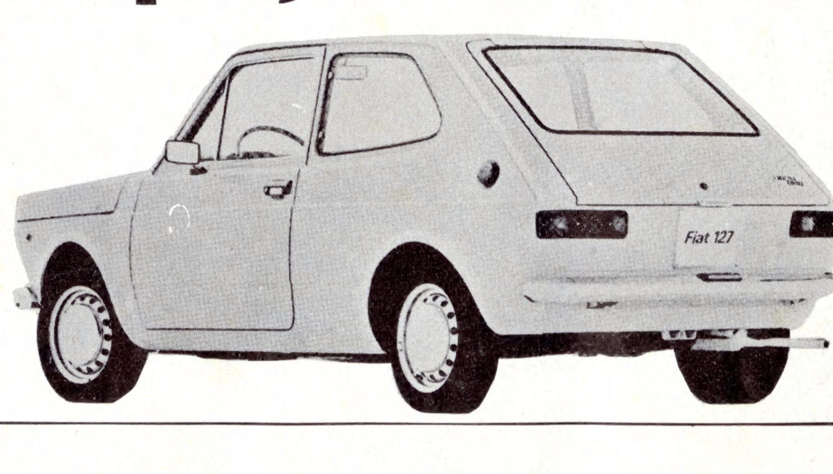

CASA BRION

De beste auto die tegenwoordig te koop is, is een FIAT

MODEL 127, twee-deurs en drie-deurs, rijdt 1 op 15, redelijke prijs, gemakkelijk te parkeren, eenvoudig te bedienen.

MODEL 131 MIRAFIORI, twee-deurs, vierdeurs en stationwagen, verkrijgbaar met alle mogelijke extra's. Een wagen die uw aanzien verhoogt. Bij

VIANA & NAMCO